

ZOMBOR ÉS VIDÉKE.

TÁRSADALMI, KÖZMŰVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI MEGYEI KOZLÖNY.

Megjelenik hetenként háromszor: vasárnap, kedden (félféven) és esütőrtökön.

Szerkesztővel értekezhetni: naponta délelőtt 11 órától 12-ig.

ELŐFIZETÉSI DÍJ.
 helyben hármahónadról
 Egész évre . . . 8 frt.
 Fél évre . . . 4 „
 Negyed évre . . . 2 „

Kiadó hivatal:
Nadasch, Muzsik és Partics
 könyv- és könyvnyomtatás
 a városbiztonsági hivatal
 az előfizetéseket és hirdete-
 seket külföldre.

Hirdetéseik lapunk számára feltehetnek: Budapestben, Lang Lipót és Schwarz Gyula. Gizella-ter 3. sz. — Haasenstein & Vogler, Dorottya-utca 11. sz. — Goldberger A. V. Váci-utca.
 Külföldön: Bécsben, Max Rudolf I. Sollerstrasse N. 2. — Haasenstein & Vogler, L. Wallissegasse Nr. 10. — Daube G. L. és társa I. Wallzeile Nr. 12. — Uppelk A. I. Stubenbastei Nr. 2.
 Duxes Miksa I. Riemergasse Nr. 12. — Steru Mórít I. Wolzeile Nr. 25. — Ratter és társa I. Rourzasse Nr. 13. — Danoborg I. H. Czorniplatz Nr. 5. — Schalek Henrik Wallzeile Nr. 14.
 Hamburgban, Haasenstein & Vogler. — Frankfurtban a M. Daube G. L. és társa.

ELŐFIZETÉSI DÍJ.
 vidékre postán küldésre:
 Egész évre . . . 9 frt — kr.
 Fél évre . . . 4 n 50 „
 Negyed évre . . . 2 n 25 „

Szerkesztőségi iroda:
Sötét-utca s esendes-utca sarkán, Hofeneder-féle házban,
 hová minden a lap szelvényeire illető közlemények küldendő.

Biztonsági levelek nem fogadhatók el, kézreérők nem adhatók vissza.

HIRTELEK.

Br. Kemény Gábor közeledésiügyi miniszter Szabadkán a megye részéről Sándor Béla főispán, Schmausz Endre alispán és Tripolszky Gyula a kir. építészeti hivatal főmérnöke fogadta és a továbbutazásra nevére is kíséretét lennének.

A csángók kormánybiztosához Gromon Dezsőhöz és a megyei helyhatóság biztosokhoz utasítást adott ki a helygimnázium, melyben a Hertelendyláda, N. Györgyfalva és Gyurgyevo községek telepítési ügyére kiküldött „alduai telepítési kormánybiztos” jogkörét nagy szélességgel megszabja s megalapítja ezenkívül a szolgabírói hatáskörrel felruházott megyei helyhatóság biztosok teendőit. Az orvos, mérnök, pénztárnok és rakfőnökök, valamint a többi segédszemélyzet közelebbi teendőit és hatáskörét a kormánybiztos alapítja meg. A zárhatározatok között föl van említve, hogy a kormánybiztos intézkedései ellen felfolyamodásnak a miniszterhöz van helye, s hogy a kormánybiztos, a megyei helyhatóság biztosok s a szegedszemélyzet költségeit az államkassza viseli.

Hirdetmény. Bacs-Bodrogh vármegye központi választmánya által ezenül közzétett, hogy Bacs-Bodrogh megye összes követszállomások ideiglenes nevezégre a központi választmánya székhelyén, Zomborban, a megye palotája nagyerében, az egyes községek választománya ideiglenes nevezégre pedig az illető községterületén 1. évi július hó 5-iktől bezerajog ugyan e hó 15-ig Bacs-Bodrogh vármegye központi választmányához irásban intézendő s azon község eljárásmódjait, benyújtandó felszámolással élni, melynek nevezégre ellen a felszámolás intézetek. A választási törvény 45. §-a értelmében mindenkinek a község eljárásmódjait, benyújtott felszámolások megtekintési jogától, ugyan, ugyanazokra 1. évi július hó 16-ától bezerajog ugyan e hó 20-ig mindenki, ki felszámolási jogostiva van, azon község eljárásmódjait, melynek a felszámolási benyújtatott, Bacs-Bodrogh vármegye központi választmányához intézett észrevételeit nyújthat be. Az ezen záros határidő alatt nem benyújtott felszámolások és észrevételek felett Bacs-Bodrogh vármegye központi választmánya 1. évi szeptember 20-ától bezerajog 30-ig közzetere a megye palotája nagyerében kitérind. Az ezen határozatok ellen nem a kir. Curiahoz irásban intézendő felhívések Bacs-Bodrogh megye aispánja, mint ezen megye központi választmányának törvényes elnöke a határozatok kitérind, ideiglenes kezébe téve követo 10 nap alatt nyújthatók be. Keit Bacs-Bodrogh vármegye központi választmányának Zomborban 1883. évi július hó 29-ik napján tartott ülésein, Schmausz Endre s. k., közp. vál. elnök Pappovics Dusan s. k., közp. vál. jegyző.

A magyar nemzeti muzeum régiségtarának Schaffer József Zomborban 3 ezüst és 4 bronzmetál ajándékozott. Ilyb Jung Ferenc Batnáról 1 ezüst 4 bronzmetál, — Burghaller Ferenc Batnáról 2 ezüst és 4 bronzmetál, — Schwanfelder A. Brestováról 7 darab ezüstmetál és 2 rezermét ajándékozta.

Futtak e hó 2-án volt a községi jegyző-választás; megválasztották 30 szavattal Horner István, a futtakai járás derek és munkatörbő segedszolgabírója.

Szabadkai hymen. Fürst László fiatal kereskedő e hó 4-én váltott jegyet Kuncz Laura kisasszonnyal, Kuncz Jakab ur szép és művelt leányával.

Pályázat. A m. kir. állami ménesintézeteknél rendszeresített nyolc ösztöndíjas állatorvos-gyakornoki állomásra ezenül pályázat hirdetettik. Feltételek: 1. A gyakorlati idő 1. évi szeptember hó elsején kezdődik és két évre terjed, melynek elsőjében az állatorvos-gyakornok a mezőhelyre, a második évben pedig felváltva a kiseri és babolnai m. kir. ménesintézetek állatközlőiben lesznek alkalmazva. 2. A gyakorlatra felvett állatorvosok évenként 300 fittól ösztöndíjban fognak részesülni, s ezen évi összeg 25 fittos havi részletekben fog az illetőknek kézbesülni; ezenül 20 fitt az első év végén az egyik intézetből a másikba leendő áthelyezés, a második év végén pedig a hazautazás költségei fedezésére ismet 20 fitt fog kiszolgáltatni. 3. A gyakornokok egyszerű elhelyezéséről az intézetekben gondoskodva leendő, az étkezésre nevére pedig az intézeti tiszték és hivatalnokok részére biztosított kedvezményekben részesülni. 4. A gyakornokok kötelezve lesznek magukat mindenben az intézeti rend és szokásokhoz alkalmazni, s e tekintetben az intézeti parancsoknak, tanulmányiaink gyakorlása tekintetében pedig az intézeti fő-állatorvosnak teljes rendelkezése alatt foguak állni. 5. A két évi gyakorlatot végzett állatorvosok képességükrol és viselkedésükrol a miniszterünál bizonyítványt fognak nyelni, azonfelül pedig a jó bizonyítványt nyert egyének állami állatorvosok altemasokká előnyvel bíruak és tisztik alkalmazva veget az illeto hatóságok figyelembe ajánlatnak. 6. Ezen gyakornoki ösztöndíjakat esakis notien, s azon okleveles állatorvosok nyerhetik el, kik a magyar korona tartományaink poizsari. Felhivatnak ennélfogva mindazon szakvezétek növekednek, es esetleg mar nukodo állatorvosok is, kik elméleti tanulmányaik utan gyakorlati kiképesükre az államit ménesekben dusan kinalkozo alkalmat felhasznalni önjajtuk, hogy ez irányu 50 kros belleggel ellátott fojalmodyanyajukat, tanulmanyivokrol s egyéb monostvanyukrol szolo bizonyityanyakkal felszerelve, legfeljebb 1. évi augusztus hó 10-ig ezen m. kir. miniszterünhoz benyujtsak. Kelt Budapest, 1883. évi július hó 1-én. A földmivelés-, ipar- es kereskedelemügyi m. kir. miniszterünöl.

Az Újvidék irja: Todorovits Gy. tsz. telekkönyvi irnok, kin mar elöb is mutatkozt az elmezavaro-dottsag nem jeli, a napokban megörült, s orongeseben 9 éves fiát es szavak közt: „most ugyis zsidónak kell lenni mindenkinek”, legis arte körülmeltte. Miután tombolásai hazbeliek nem voltak képesek megfékezni, s folyton ölni, szörni akart, a kórházba szállitottat, onnan pedig az orsz. télolyába.

Megkerütek a szökevények kövok. A napokban meggörtöz szegedi kövok-legények egy része városunkba es Eszékre szökött, Zomborban rendoi felügyelet alá vettek Hurkovic Lajos es Kovacs Antal, Eszéken pedig Györgyevics Ivan került keze. A szökevények visszaxpedalására Viragh József IV. rendörbiztos küldett ki, ki e ezöböl mar utra kelet.

Egy bécsi kereskedelmi utazó követozo formodvényt (?) küldte be hozánk közlés végett; Multkori városunkban idözésem alkalmából négy nyolcvé falragaszokat olvastam, melyben többek közt tiltatik rendorségük fonököl a gesztenyesütés es utczán, sokat utaztam, de megvallom, hogy kinalkülvá gesztenyét az utczán soha sem láttam sütni, tán önöknel ez szokás, hogy meg meglitják? Sajnálatomra, nem láttam sehorendeletet kifüggesztve, mely a város lakosságát tisztoságra figyelmeztet, mi több a város némely utczán oly tettező büzt tapasztaltam, hogy ha ez Kluvában előfordul, a mandarinok az illeto kövok határa legalább huszonöt botot adnak, tekintve, hogy a khólera-hirek jelenleg a fővárosi lapok állandó rovattát képezik, sajátságos, hogy ezt önöknel nem tudják, vagy ne akarják tudni, hanem csak azt tartják szükségesnek kiáirdetni, hogy az utczán a gesztenyesütés tilos. Telen biztonban számíthatnak arra a hirdetésre, hogy az utczán **fügytaltot arulni tilos.** Czikkoro továbbá kérül, hogy turotáló, hogy a város öntözését csak bírök ismerik. Bizony nem artana legalább a föttczákat napjában kétszer öntözteni, azonkövül a jarkák öntözését az illeto háziuraknak szigoruan megglányi, nözetük szerint ez sokkal szükségesebb, mint ha szmeleiodások alkalmával a színház épületehez lovsrendöt állitának, ezzel „nagyvárosi” jelleget akarnak mutatni, hagyjuk fel a parádéval, nem nekünk valo az! (Don Scorpio).

Újvidéklör irják: Ozveggy Gavrilovits Zsófi a pirosi utczában saját házában lakó vagyonos gazdi-asszony, f. hó 5-én lakásán, miután a szomszedok az asszonyt egész nap, szokás ellene nem látták, s oda behatoltak, meggyilkolva találták. A vizsgalat nyomban megjeztett.

Elömunkálati engedély. A közeledési miniszter, Klein Ernyes Antal meiroknek, Fricke Henrik vállalkozónak es Pály Ferenc ügyvédnek a Temesvártól Módoson, Ernesztváron, Nagybecskerekén, Kiszácson, Petrovácon, Sziloban keresztül Gombosig, továbbá Ferdinandsbergtöl Korpaig, valamint Buziástól Niczfalyáig, Jerszegen át Ezeresig, végül Ernesztvártól Temesváron át Pancsovrá vezetendo, másodrendü gozmozdony vasutvonalra az elömunkálati engedélyt egy éve megadta.

Polgári hazasság. A keresztények es zsidók közti házasságról szolo törvényjavaslat a képviselőház jóvülesszaka munkaprogramjában — mint felvitalosan jeleltük — az illeszak kezdetén lehetőséggel szerint azonnali tárgyalandó törvényjavaslatok közé sorozottat, ugy, hogy ezen javaslatnak még az év vége előtt törvényerőre leendő emelkedését kilátásba lehet helyezni.

Budapesten e hó 17-én lesz a Zomborban es Szabadkán állomások katonaság lovai elemi szereinek szállitása érdekében a nyilvános ajánlati árlejtés.

Buziásról erisitük lapunkat, hogy június 27-ike óta a fűrdövendégek nevsora ismet tekintélyes számmal gyarapodott s így e hó 3-ig a fűrdövendégek száma 539, a latogatóké 21. Palocsról ily tudósítást nem kaptunk.

A „Zombor és Vidéke” tárczája.

Preciosa.

(Folytatás.)

IV.

A mint a zene elhangzott,
 Fontos képpel lép elő
 Contreras, rendorminiszter
 S szói: „Im elmúlt az idő,
 Mit a fény e városában
 Volt szabad elföltönetek,
 Pusztulj hat tovább cigányhad”
 Im parancsol: „el velek!”

Vajdája köré gyülecszik
 Az egész cigánycsoport,
 Minden kez elismeresül
 Dob nem egy virágcsokort;
 Mind a szép leány elé hull
 S illatát terjeszti szét,
 Am de o egyet hajol csak,
 Egyszert nyujtja szep kezét:

Don Alonzo adományá
 Az, melyet kelébe rejt,
 Don Alonzo az, kiért ő
 Bús szemébol könyvet ejt.
 Visszatöröl, bucsuzásul,
 Meg csak egyszer néz oda:
 „Ég veled, Madrid, szerezcséd
 El ne forduljon soha!”

A cigányok távoznak,
 Mésze vitték léptéket,
 Mig egy erdő nyujta meghélyt
 Egi szállást nekik.
 Már a nap lejártá utját,
 A sötét a földre szállt,
 Csak az erdő népe hallja
 A cigányok kardalat.

V.

Kalapácsával a vajda
 Haromszor a kore ut:
 „Czimborák fél meghéltünk,
 Hont találni mindenütt!
 Utra fel Valenciába!
 Ott terem a bor java
 És arany böven! De hol jár
 Preciosa tetova?”

„Csodalányunk” — monda egyik —
 „Nyugtót, álmot megvettél,
 Bolyg az erdőn egymagában
 S zeng ábrándos eneket
 Lorincz tavolyán, en kurtón
 Majd kiserjük, ha szabad,
 Szép zenéket, hogyha tetszik,
 Meghallgathatod magad.”

PRECIOSA DALA.

Elhagyta bár ez éltén,
 Árva en még sem vagyok,
 Holdúsgárnál nema éjben
 Képed ha felem ragyog.

Bárhol állok, bárhol járok
 Merre éltén utja visz,
 Öromimben, bánatomban!
 Velem el hű szived is.

Messze tölem, mint a csillag,
 Képed is csak ugy lebeg,
 De a tiszta napagsortól
 Érzetim betelének.

VI.

Még az ének el se hangzott,
 Egy lovag hód ut terem,
 Kit szívének kedveséhez
 Űzött egy szerelm.
 Don Alonzo! Preciosa!
 Hangzik egymás ajkáról

Szemekben, sziveikben
 Végzetlenül údv honol.

„Jer kövess!” — így szól Alonzo, —
 „Légy, Preciosa, hitvesem!”
 „Innen en!” — felel a lányka, —
 „Nem követlek sohasem!”
 „Jó legyen!” — viszonoz Alonzo, —
 „Amde sorsunk egybeköt,
 En foglak tehát kísérni
 Teged, mig a sir beföd!”

Don Alonzo várva várják
 Preciosa karját,
 Edes csokban érnék végett
 Hosszu valás kínját. —
 S atya harozban hosbábért
 Veli küzdöi gyermekéket,
 Harczban élt ő, mig szerelme
 Vitta ki a pályabért!

Most a vajda is megégyez,
 Új hont lel a jorevény,
 Mig a lányka hó kobélek
 Megnyilik az égi fény.

VII.

Mi saj ez, minö tolongás?
 Újra esendül vig zene
 Mind siet, oromnap van ma:
 Preciosa ünnepe.

„Czimborák fel!” szól a vajda
 „Jelszavunk: Valenciába!
 És aztán titok maradjon
 Az egész historia!”

Utra készül kiseri-nagyra, —
 Már az erdőt elhagyják;
 Zeng az ének, vigan élnek,
 Tárvá nekik a világ. —

(Vége kov.)

Cziglányi Béla

Szabadka város monographiája legújabbán a létesülés stádiumába lépett. A városi hatóság által megszávozott utóköltő Iványi István tanár, a kire a monographia megírására bízott, a napokban vette kezébe, hogy elutazhassék Bécsbe, a közös hadügyminiszterium levéltárában kutatásokat tenni Szabadka történetéről. A többi tandírok egy része az „Országos Tanárjegyesület” kolozsvári nagygyűlésére megy, — tehát azok is folytatják a felbuzgított munkásságukat; csakohy ez már neki elvezetett, a gyönyörű vidék megszemlélhetésének élvezetével jár. Az utazás költségeit némileg elviselhetők teszi a menedjékedvezmény 33 százalék és 50 százalékban; de a nagy távolság így is sokat fölémész.

Szobéliség a kir. Kurian. A legfőbb bíróság szorgalmasan írta a büntényi eljárásból az irásbeliség kinövéseit. A Jogtudományi Közlöny egy esetet közöl, melyben a kir. Kuria az új-arádi kir. járásbírósnak egy könnyű testi sértési pörben hozott ítéletét semmisítette meg, még pedig azért, mert az 1880. aug. 15-én kiadott igazságügyi miniszteri rendelet 65—85. szakaszal a kir. járásbírósgok hatáskörébe utalt büntető ügyeknél a szobélis tárgyalást határozottan megrendeli s a főnögrésben az új-arádi járásbírósgok a feleket meg nem hívta a tárgyalásra, hanem a nyomozási iratok alapján ítélt. A kir. Kuria egyben az ügy szabályszerű új tárgyalását rendelte el.

Általános választások a törvényhatóságokban. A törvényhatóság választói tisztviselőinek megbízatása, a hat év leteltével év végén meg fog szünni, az általános tisztviselői az összes törvényhatóságokban a jelen év vége előtt meg fognak ejteni. Az általános tisztviselői ezen községeivel szemben több megyei törvényhatóság a mostanában uredésbe jött tisztviselői állásoknak betöltését függőben hagyta s az ezen uredésben levő állomásokkal járó tennivaló: ellátásáról, az általános tisztviselői idejég alkalmas egyének helyettesítése után gondoskodott.

Kubát Vincze szabadkai lakos ellen a csőd megnyitották.

Halalozás. Váli Béla és neje szék. Bauer Krisztina szabadkai lakosok fájdalmas szívvel jelentik szeretett leányuknak, Váli Ilonkát, h. 7-én élete 21-ik évében történt hirtelen elhunytát. A felejtlenkedes halottat szülein kívül gyászolják testvérei: Mariska, férjével Iványi Istvánval és gyermekeivel: Béla, Emili, Ernő, Gyula, Dezso és Irén; továbbá számos rokoni és barátai. Hűt eltemették h. 8-án délután 5 órakor tetteket a szabadkai gynevezett bajai sírkertben örök nyugalomra.

Jovánovits Germán, a (Temesi.) szl.-györgyi zárdá archimandrita, ki évek előtt a beocsini zárdá főnöke s tudományossága, finom műveltsége és hazahűségéről ismeretes, kedvelt volt, a napokban 51 éves korában elhunyt.

A nazareni hit a szerbek közt egyre terjed; a szerb lapok majd minden számban olvashatni erről. Így legújabbán is azt jelentik a Zastavának Melenczeréről, hogy ott 5—6 h. alatt legalább 30-an tértek át a nazareni hitre.

Hymen. Goldházn Sándor helyb. díszfő fia Dávid budapesti kereskedő f. h. 15-én tartja esküvőjét a bpesti iz. templomban Grünbaum Zsigmond budapesti lakos leányával, Iriza k. a-nyal.

A különböző nemzetgazdasági rendszerek.

Az egységes gazdaságai két főcsoportra oszthatók. Az egyikbe tartoznak főleg a fogyasztók, melyek a tulajdonlásra közvetlenül be nem tartoznak és a másikkal a tulajdonképeni termelők, melyek különböző irányban tevékenyek. Ez irányok: az ostermelés, ipar és kereskedelem. Az ostermelők nyers anyagokat és élelmiszereket állítanak elő. Tevékenységük az összes többi emberiség alapfeltétele. Ostermeléssel kezdődött mindig és mindennél a gazdasági élet. Az iparosok, mint külön osztály csak akkor lépnek föl, ha az eleimi szerek és nyers anyagok rendszeres termelése már biztosítva van. Feladatuk abból áll, hogy a természet által nyújtott nyersanyagokat az emberiségégre nézve hasznos értéktárgyakká alakítsák át. A tisztán agrár államban a földművelő termelő szövetség, és tenyészt. állatok, melytől gyapjút nyer. Milyen a mezői munkálatok szünetelnek, maga készíti az anyagokból egyszerű, durva szöveteket. Az iparos ellenben egész éven át foglalkozik a szövetek tökéletesítésével és szorgalom, ügyesség, művészet és tudomány által a szöveteknek mindinkább nagyobb értéket tud kölcsönözni. Kézművesek, technikusok, gyárosok, művészek oly munkálatokat vezetnek, melyek által lakás és ruházat tökéletesebbé és szebbé válik, melyek az izlést nemerbitik és a jölet is a szerint fokozódik, amint hogy sikerül a nyersanyagot értékesebb tárggyá átalakítani. A kereskedő végre mint közvetítő termelő és fogyasztó között, valamennyinek lehetővé teszi a teljes gazdasági életet. Az ostermelőtől átveszi a többletet s a fölösleget és becsereíti az ipartól emek készítményeire, melyekkel azt fizeti. Hozat arukat a világ minden részéből, mindenütt kincsig azokat, ismertté teszi kívánatra méltó tárgyakat fölkelti a szükségletet, megnyitja a forgalmi utakat és létesít forgalmi összeköttetéseket, úgy, hogy idével mindenki fáradság nélkül becserelelheti terméket olyan másokkal, melyek nincsenek birtokában és melyeket bíráni óhajt.

A mezőgazda, ha németelen, kényelmere nem vágyó és az élet kellenésbítésére nem törekve, ön maga biztosítja magát. Ez volt is idő, hogy századokon keresztül nem volt igénybe idegen segíty, de jó természet nem értékesítette a többletet és rosznál maga sem kerülhetette el a szükségletet. Most azonban fölösleget becsereíti oly kitűnő eszközökre, melyek által jövedelmét fokozhatja és olyan mások által termelt tárggyakra, melyek által kényelmesebben, szebben élhet és a mellett idét is nyer arra, hogy részt vegyen a művészet és tudomány haladásában, Cziivilizált államban a legkisebb pa-

rasztgazda is ma jobban, kényelmesebben és emberibb viszonyok közt, mint azelőtt a nagyk, sőt maga a munkás, ki munkaerőjért másnak csak berbe adhatja, manapság annyit nyer ezáltal, hogy a szükséges élelmiszert, lakás és öltözéket kívül élvezeteket is szerethet magának, melyeket azelőtt a tehetősebb sem érthettek el. Kereskedelem, kézművesség és ipar, támogatva művészet és tudomány által, teremtik azt, mit az emberhez méltó létnek nevezni lehet.

Ezek után áttérhetünk az egyes mezőgazd. rendszer ismertetésére. Az első rendszert merkantilizmusnak nevezik. Az idegen világrészek felfedezése, különösen a nemes érczek behozatala folytán, a pénzpiacra beállott változások és a hollandiak gazdasági túlsúlya folytán először és a legteljesebben a francziák által hozott meg és Colbert miniszter 1660-tól fokozatosan bejuttotta végre. Ez irányban elméletek már korábban is léteztek. Colbert célja az volt, hogy Franciaország nagyságát biztosítsa kiterjedt gyarmat birtokok, oly vámrendszer által, mely véd idegen versenytől. Azon hitben, hogy a nemzeti vagyon és hatalom legbiztosabb mervádjája a készpénzbirtok nagysága és az azon mások hitben, hogy a kíváncsi vámrészek a külföldi áruforgalom legteljesebb képét nyújtják; arra törekedtek, hogy a kereskedelmi mérleg lehetőleg kedvező legyen és ezt kitűnően tartották, ha külföldről beföldi készítményekért több folyt be, mint a mennyi kifolyt külföldre. A rendszert azért a kereskedelmi mérleg rendszerének is nevezik. Míg ez volt az uralkodó, a védvám egyre emellett, a kereskedelem és ipar kedvezményekben részesített, a nemes „követel” saldója emellett, az állam egyre nagyobb gondnokságot gyakorolt az ipari életre, de ezzel egyidejűleg az ország is fokozatosan a gazdasági romlás elé vitetett, úgy, hogy tömegesen jelenteztek a szegénység, a lakosság fogvasztási folytán elveszett. A számitások és a gazdagok luxusa folytán elveszett. A számitások egy egyszerű és helyesnek tetszett, hogy a külföld viselje a főbb terheket, oly hazafiansnak látszott a nemzeti munka védelme — és mégis a gyakorlatban rosznak bizonyult a rendszer és a remélt népboldogulás nemcsak hogy teljesen kimaradt, hanem a nép zöménél a később az állammal is a gazdaság hanyatlása és a jölet rohamos csökkenése állott be. A rendszer nem volt tovább fenntartható.

A múlt század etikusa, különösen Quesnay az Turgot buktatták meg a merkantilizmust. Bebizonyították a tevédséket és különösen azt hangoztatták, hogy a rendszer csak a nagy tökének nyújt előnyöket. Azt a tant hirdették, hogy egyedül a föld és talaj nyújthat állandó, tiszta hasznokat és egyedül ez a nemzeti gazdaság forrása. Csak azokat tartották produktívnek, melyek nyers anyagot és élelmiszereket termelnek. A kereskedelemről azt mondták, hogy már létező tárgyak átmeneteli eszközök házról-házra, még pedig költségszaporítással, úgy, hogy a fogyasztó édeke követeli, miszerint a kereskedő lehetőleg haszon nélkül dolgozzék. Károsnak nyilvánították a forgalom korlátozásait, valamint az indirekt adókat; egyedül a földbirtokosok, kik tiszta hasznokat érnek el, adóztatásnak meg, miután más alakuában egy sem használhat az államnak. Az iparosok nyersanyagokat és élelmiszereket igényelnek, legjobban felelnek meg feladatuknak, ha ezeket költség nélkül szerzik be. Privilegiumok és terhek, vámok, terhelő illetékek és állami gondnokság előlindók — a természetnek természetesen, az államtól független valódi nemzettermelésnek kell lennie. Iparszabadság, önkormányzat, decentralizáció, az uszoratoryeni megszüntetés s több efélett hirdetett Turgot. A mezőgazdaság emelése volt a physiókratikák általános jelzása. Ez alapelveik azonban nem nyertek oly kiterjedést, mint a merkantiliztáé és nem is maradtak oly sokáig érvényben. A merkantilizmust az abszolutizmus és a physiokratizmust a forradalmi elméletének neveztek, mert utóbbi a parasztságot terhelte, az előzők és a szegények elnyomása ellen irányult. Mindkét rendszer tarthatatlannak bizonyult.

A nemzetgazdaság első helye emlelte Smith Á. tól származik. Egy 1776-ban megjelent művében feltűntette a merkantiliztát és physiókratikák tevédséit és emlelte a munka feltámaszban összpontosult, mely a jóvedelmét egyedül forrasa. Meltatta a mezőgazdaságot, gyáripar és kereskedelem, az állami kormányzattól azonban követelte, hogy a hasznos termeléseket támogassa, az akadályokat elhárítsa, de a keresetek életébe ne avatkozzék és a keresettekben maga ne vegyen részt. Smith is ajánlja a szabad versenyt, kereskedelmet és forgalmat, az iparszabadságot, az állami gondnokság alól való teljes emancipációt és csak a jövedelmen alapuló adórendszer — a jövedelmi adót. Smith emlelete a közepes társaság elonyait tartják szem előtt, különösen a fogyasztás elonyait és érdekelték csoportjait szemben, de a munkásosztályt kevés támogatása mellett. A mit azonban később Smithianizmusnak neveztek, csak az utókor által hon a nemzetgazdasági politika tulajdonképeni rendszerévé és pedig Angliában.

A negyedik, legújabb rendszer a szocializmus. Új és mégis régi, mert állandó volt mindig a törekvés, hogy a merev ellentétek szegény és gazdag közt, különösen a gazdaságilag gyöngre elonyére, kiegyenlítésének. E rendszer már a legrégibb népeknek is mutatkozott. A régi vallások és törvénykönyvekben található adatokat a följéről. Szocial-demokratikus mozgalnak és harczok voltak Görögországban és Romában és a római calimaris esztentikái azai a mai kommunistáknak. A szocializmus eloszeretettel hivatkoznak a kereszténységre, melynek tanai a szocializmus megalapítását jelentik. A régi egyházak irók közt tenyleg vannak is olyanok, kik a szocializmust már értelmeiben és a kommunizmus követelményeivel hirdették. Later reformatori műve, a valódi kereszténységhez való visszatérés a papi hierarchiával szemben szintén előidézett egy szocialis mozgalnak, de emek elnyomtatása után a franczia forradalom kitörésig nem volt róla szó. Csak a forradalom alatt és után alapították szocialis tanokat St.-Timeu, Fourier, Proudhon és mások. Azóta több-kevesbe mindig volt

szó szocializmusról leginkább Németországban 1840, de különösen 1860 óta. A szocializmus jelenségeit közül elősoroljuk a következőket. Szocializmus a társadalmi állapotok javításának értelmében, kiegyenlítve a különböző gazdag és szegény között, szocializmus politikai és vallási színezettel szocialdemocraia, internationale, nihilizmus, kommunizmus, keresztény és conservatív szocializmus, mind oly jelenségek, melyek a franczia forradalom óta állandóan napirenden vannak.

Az előbbi rendszerek majd a pénz, majd a földbirtok arisztokraciát és aztán a közepesítült támogatják, a szocializmus a negyedik osztály érdekében tevédséget, megragadták a munkások, a klerikalosok és a feudálisok; persze, hogy csak az eszköz egyforma, de a cél különböző. (Sz—g.)

Hírlapjaink és hírlapíróink.

Irta: Hevesi József.

V.

KOMÓCSY JÓZSEF.

A betű munkásainak legfiatalabb tagját számdékozom és kis cizkiben t. olvasóimnak bemutatni.

Midőn azt mondom, hogy bemutatni, ez csak olyan szóhasználat, mert hát kell-e, szükség-e Komócsyt előbb bemutatni? Hiszen ismeri őt mindenki, a ki csak legkevésbé érdeklődik is a magyar irodalom iránt.

Nem is annyira bemutatni akarom én őt, mint inkább egy kis csevegésben megemlékezni róla, kimél szelenebben alig cseveg valaki.

De midőn azt mondom, hogy ő a betű munkásainak legfiatalabb tagja, ezzel sem követtem el Bernáth Gazdaiat; mert bár Komócsy bátyainknak ott ragyog már fejen teljes fényvel a holdvilág, oly fiatal kedélyű, így szívű pójtája még sincs a magyar irodalomról, meg ha a legeslegújabb gróf Teleky Sandort is közzéjük számítjuk, mint a Szerelém-könyvnek jeles költője.

Csak tetszik elolvani a Szerelém könyvet, ha meg akarunk gyozodni az ő szíve fatalságáról. Nincs az a kölyög, mely meg ne tanulja belől az abraozást.

Magam voltam fillantuja, midőn a jeles troubadour egy barátjainak és szavak kíséretében adta át költeményeit:

„Övökodjék, nehogy fiaeszkája e könyvet 22 éves kora előtt kezei közé kaparítsa, mert különben meg megszóktat egy herceggel.”

De hiszen ő meg különben is fiatal ember, és még akárhány fiatal leányknak megzavara a sziveskedő.

A minap éppen az utcán találkoztam vele. Megesipgett az ő szokósságával és hurezolt fel magához:

— Jöjjen el öcsém hozzám, mutatok majd olyasvalamit, a mit még tudom, hogy nem látott.

En valami szép arczképe gondoltam és vele mentem. Körül is nezem szobájában, mikor beléptünk, de semmi rendkívül nem voltam képes fölfedezni.

Mikor már aztán túl voltunk a rágyújtáson és egyéb conventionalis dolgokon, Komócsy bátyam kinyit egy ajtót s így szól:

— Nezzem be öcsém, lássa egy a XV-ik század izlése szerint bebutorított szoba!

Hat szó, a mi szó, az gyönyörű egy szoba massiv burtorával és stilszerű berendezéssel.

De a legszebb a szobában kétszékűvel az, hogy az egész berendezés a „Szerelém kövnek” anyagi jövedelme.

— De emeltem is könyvemnek szép oldalt! — monda a költő a pompás színt ágya mutatója, mely csakugyan mint egy oltár emelkedik a magasba.

Megköszöntem a kérdést az áldozás iránt, de ő fejt rázza tette újait ajkára.

Komócsy különben nemcsak mint költő és szerkesztő orvend tisztelnek és szeretetnek, hanem a társadalmában is a legkedveltebb egyének egyike. A társaságok, melyben ő jelen van, kétszékűvel mindig ő a közepettől, annyira tud mulattatni és nevettetni.

Toaszjai szikraznak a szízelentől és ha komolyan beszél is, mélyen hat a szivekre. Kitűnő szónok s a legjobb recitátorokkal felveheti a keztyn.

Komócsy mogott egy tarka élet-pálya lekészik.

Arny és fény váltakoznak egymással, és az a férhu, kinek nevét most a Karpatoktól az Adriag emlegetik s ki a társadalmi legelőkelőbb tagainak barátságával dicsekedhetik, egykoron egy lábbel keszitlen is dolgozott, még aztán talusi tanítónak csapott föl s lassanként fokról-fokra emelkedett föl oda, a hol ma van. Mily oriasi utat kellett megtennie, hogy erre a polczra felvergőhessék, hogy az irodalom egyik jelese, a Petőfi-társaságának alelnöke, Szoinok-Doboka megye tisztb. főjegyzője, több tantáruelit tisztelbelbi tagja, stb., stb. legyen!

Mint paedagogia iró is jelentékeny sikereket aratott és a paedagogia terén is sok jeleset alkotott.

De ő hiába nem is kedvelik meg az embert!

De ő sem marad adós a társadalomnak, s iparkodik neki visszatérteni mindazon jéket, melyben ez részesült. Hogy többet ne említsen, évek hosszú sora óta nevei föl egy-egy szegény fiút, a ki teljes ellátásban részesül hazánál.

Hát még... de azokról nem szabad szólanom, szavamat kellett rá adnom.

Jó monda róla egy életírója: „Vannak életem, kik sokat köszönhetnek neki, ő mindent egynek köszönhet csupan.”

Mint Heinheoz, ő hozzá is eljött végre: „... egy jó hu, szível teit, ki ember módra gondját viseli.”

S ez a derek jó hu nála sem más, mint jó maga!

Felelő szerkesztő:
M Ü L L E R G Y U L A.

Kiadók és laptulajdonosok:

Nadasch, Muzsik és Partlics.